

Postoj MU k tzv. predátorským vydavatelům a odborným časopisům

Doporučení pro autory, vydáno 7. 1. 2016

V ŘEŠENÍ TOHOTO PROBLÉMU SPOLUPRACUJE MU S UNIVERSITÄT WIEN!

Cílem dokumentu je upozornit autory z MU na velice závažný problém tzv. predátorských odborných časopisů a aktivně přistoupit k jeho řešení.

1) Co znamená termín „predátorský časopis“ a jak může ohrozit integritu a důvěryhodnost výzkumu

Rozšíření modelu otevřeného přístupu k výsledkům výzkumné práce (Open Access) s sebou přineslo i negativní, velmi specifický jev – tzv. **predátorské vydavatele/časopisy** (scam open access journals).

Predátorský vydavatel/časopis zneužívá modelu Open Access za účelem zisku na úkor vědecké kvality produktu – tedy za absence spolehlivého recenzního řízení (peer review). Pokud autor zaplatí poplatek za publikaci, má obvykle jistotu, že text bude zveřejněn – a to bez ohledu na jeho kvalitu. Tento model může vést k **fatálnímu snížení důvěryhodnosti celého systému vědeckého publikování**.

Vědec, který publikuje v predátorských časopisech, se vystavuje riziku všeobecné **dehonestace své vědecké činnosti, potažmo své instituce**. Pokud se najde dostatečný počet zájemců o snadné publikování, mohou být predátorské časopisy schopny obhájit sebe sama a dokonce se rozvíjet a vytlačovat ověřené a kvalitní publikační média. Navíc je zřejmé, že bez důkladného kvalitativního posouzení odborné hodnoty článků a při dostatečné, často vzájemné, citovanosti jednotlivých publikací (systémem nekvalita podporuje nekvalitu) může brzy nastat problém rozeznat dobrou vědu od špatné a poctivého vědce od nepoctivého.¹ Přes přísná kritéria velkých renomovaných společností mohou predátorské časopisy brzy proniknout do světových uznávaných databází v rámci Web of Science (Thomson Reuters) nebo SCOPUS (Elsevier). To se již dokonce v malé míře děje a dále to vytváří nepřehlednou situaci.

¹ Jeffrey Beall, Predatory Publishing. The Scientist, August 1, 2012
<http://www.the-scientist.com/?articles.view/articleNo/32426/title/Predatory-Publishing/>

Rozeznání predátorského vydavatele/časopisu může být obtížné. Zřejmě nejznámější anti-predátorskou aktivitou je seznam časopisů a vydavatelů, který od roku 2011 aktualizuje Dr. Jeffrey Beall z University of Colorado, Denver. Tzv. [Beallův seznam](#) samozřejmě nelze převzít bez kritického pohledu, závisí do značné míry na individuální intuici a zkušenosti. Seznam pravděpodobně není úplný a naopak je ovlivněn tvrdým a nekompromisním přístupem svého tvůrce, obsahuje tedy také podezřelé, avšak nikoli „usvědčené“ predátorské aktivity. Stále je to však nejlepší možný způsob, kterým lze v ČR predátorské aktivity odhalit. Hodnocení výsledků výzkumných organizací (RIV) nemá nástroj, jak tyto výstupy rozeznat, a tak současný bodovací systém paradoxně umožňuje rozvoj úmyslného i neúmyslného publikování v predátorských časopisech třeba i s relativně vysokým IF pro získávání bodů z RIV. V říjnu 2015 byla spuštěna stálá informační kampaň „[Think. Check. Submit.](#)“ zaměřená na pomoc vědcům správně se orientovat v nabídce vydavatelů a identifikovat predátorské publikování.

V českém prostředí se výskytem „predátorských článků“ v RIV zabývá iniciativa [Antipredator](#) v rámci občanského sdružení Věda žije.

2) Co na to MU?

Masarykova univerzita rozhodně odmítá jakoukoli formu využívání systému predátorských vydavatelů pro snadné zvyšování publikačního výkonu a umělé navyšování ohlasu na vlastní odborné práce.

Masarykova univerzita si také klade za cíl motivovat své autory k orientaci na vědeckou kvalitu a pečlivému zvažování kde a jak publikovat. Snahou je definovat principy publikační činnosti tak, aby nedocházelo k publikování v médiích s fiktivním nebo velmi nekvalitním recenzním řízením či s mizivým vědeckým přínosem; a to za jakýmkoli účelem.

Rozhodně není cílem pranýřovat přímo autory, kteří jsou z velké části nevědomě součástí tohoto systému. Přesto však MU **doporučuje svým autorům pečlivě zvážit, prověřovat, případně revidovat svoji publikační strategii a ukončit spolupráci s potenciálně predátorským vydavatelem/časopisem jednoznačně identifikovaným v rámci Beallova seznamu.** Toto doporučení považujeme v současné době za optimální a to i s vědomím jisté subjektivity Beallova výběru.

V dalším textu představíme typické znaky predátorských vydavatelů a doporučení, jak se vyvarovat publikování v časopisech pochybné vědecké kvality.

3) Jak rozeznat predátorské vydavatele/časopisy²

1. E-mail spam – výzvy k publikování v (příjemci často neznámém) časopise, k účasti na pochybných konferencích (často jako key-note speaker), pozvánky do pochybných nebo fiktivních redakčních rad. Predátorští vydavatelé často zaměstnávají tzv. akvizitní editory, kteří aktivně vyhledávají potenciální autory (např. autory diplomových prací) a oslovují je formou spamu.

² Je potřeba vzít v úvahu, že všechny uvedené znaky nemusí nutně znamenat, že se jedná o predátorský časopis. Jedná se však o signály, které by nás měly varovat. Kritéria naleznete zde: <https://scholarlyoa.files.wordpress.com/2015/01/criteria-2015.pdf>.

2. Používání názvů velmi podobných známým časopisům, případně honosně znějící názvy („World Journal of xxx“, „International Journal of xxx“, atd.), případně příliš obecně znějící názvy jako např. International Journal of World Research atd.
3. Absence recenzního řízení nebo pouze fiktivní recenzní řízení; nedostatečně popsany proces recenzního řízení; jména známých vědců v redakčních radách bez jejich vědomí.
4. Nápadně velký počet prací s mizivým dopadem na rozvoj vědeckého poznání; větší míra balastu.
5. Nápadně snadný souhlas s otištěním zaslané práce; orientace na zaplacení poplatku; příslib extrémně rychlého recenzního řízení, či okamžitého publikování po přijetí.
6. Nedodržování publikačních standardů.
7. Nedostatečné kontaktní údaje, např. pouze prostřednictvím kontaktního formuláře.

4) Doporučení autorům

1. Při výběru publikačního média využívejte zkušeností kolegů, odborných komunit a použijte zdravý rozum – pokud něco vypadá podezřele, postupujte s maximální opatrností.
2. Využívejte ověřené kanály, nejlépe časopisy indexované na WoS a SCOPUS, či registrované v ERIHplus.
3. Nereagujte na nevyžádané e-maily, které vyzývají k publikování (zejména článků typu review) v jejich časopise (o kterém jste dosud neslyšeli a nic nevíte).
4. Pokud máte pochybnosti o určitém vydavateli/časopise, vždy pátrejte (např. na webu), zdali časopis nevykazuje výše uvedené znaky predátorských vydavatelů/časopisů.
5. Pokud máte pochybnosti o určitém vydavateli/časopise, můžete využít také službu *Think. Check. Submit.* Dostupné z: <http://thinkchecksubmit.org/>.³
6. Pokud je časopis v režimu Open Access, prověřte jej službou [Directory of Open Access Journals](#), která je respektovaným adresářem kvalitních open access časopisů. Tato služba rovněž připravuje vlastní heuristiku predátorských časopisů.⁴ Zkontrolujte, zdali je vydavatel registrován v [Open Access Scholarly Publishers Association](#).
7. Pokud je to možné, vyhněte se publikování v časopisech (nakladatelstvích), označených v Bealově seznamu jako predátorské. S jistotou vždy existuje alternativa...
8. Kontaktujte s jakýmkoliv dotazem Odbor výzkumu MU.

Doporučené zdroje:

<http://scholarlyoa.com>

<http://antipredator.vedazije.cz/>

<http://thinkchecksubmit.org/>

Zajímavé články a blogy:

<http://metodikahodnoceni.blogspot.cz/2015/12/predatorum-se-v-kafemlejnkku-libi.html>

³ Bližší informace o službě také zde: <http://scholarlykitchen.sspnet.org/2015/10/01/think-check-submit-how-to-have-trust-in-your-publisher/>

⁴ <https://doaj.org/faq#predatory>

<http://denikreferendum.cz/clanek/21850-predatori-a-upiri-aneb-horor-vedeckych-publikaci>

<http://euro.e15.cz/archiv/predatorska-vydavatelstvi-utoci-vysavaji-cesky-rozpocet-na-vedu-1255068>

Kontakt a podpora:

Mgr. Michal Petr

e-mail: petr@rect.muni.cz

tel: 549 49 5887

<http://vyzkum.rect.muni.cz/>